Hustadvika kommune

Arkivreferanse: 2026/2392-4

Saksbehandler: Gunn Kristin Moen Skotheim

Saksfremlegg

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
		Valgstyret
		Kommunestyre

Kommunestyre- og fylkestingsvalg 2027 - Stemmekretser og valgdag

Kommunedirektørens innstilling

1. Kommunestyre- og fylkestingsvalg 2027 i Hustadvika kommune avvikles over to dager, søndag 12. og mandag 13. september.

2. Stemmegivning søndag 12.09.202, skal foregå ved de to største stemmekretsene.

3. Antall stemmekretser i Hustadvika kommune reduseres fra 10 til 6 stemmekretser fra og med valgåret 2027:
    1. Elnesvågen (Haukås og Løset)
    2. Eide (Eide, Lyngstad og Vevang)
    3. Bud (Bud og Stavik)
    4. Hustad (Hustad og Farstad)
    5. Sylte (Sylte og Malme)
    6. Søre Hustadvika (Søre Fræna)

Sammendrag

I 2027 skal det gjennomføres kommunestyre- og fylkestingsvalg. Saken omhandler stemmekretsinndeling, og om det skal gjennomføres valg på søndagen før valgdagen.

Det foreslås å redusere antall stemmekretser i kommunen. Velgerne (manntallsført i kommunen) vil fortsatt kunne stemme i hvilket som helst valglokale i kommunen på valgdagen, uavhengig av hvilken stemmekrets de tilhører. Muligheten for å utvide tilbudet om forhåndsstemming vil bli vurdert og lagt fram for valgstyret i en egen sak.

Saksopplysninger

Bakgrunn

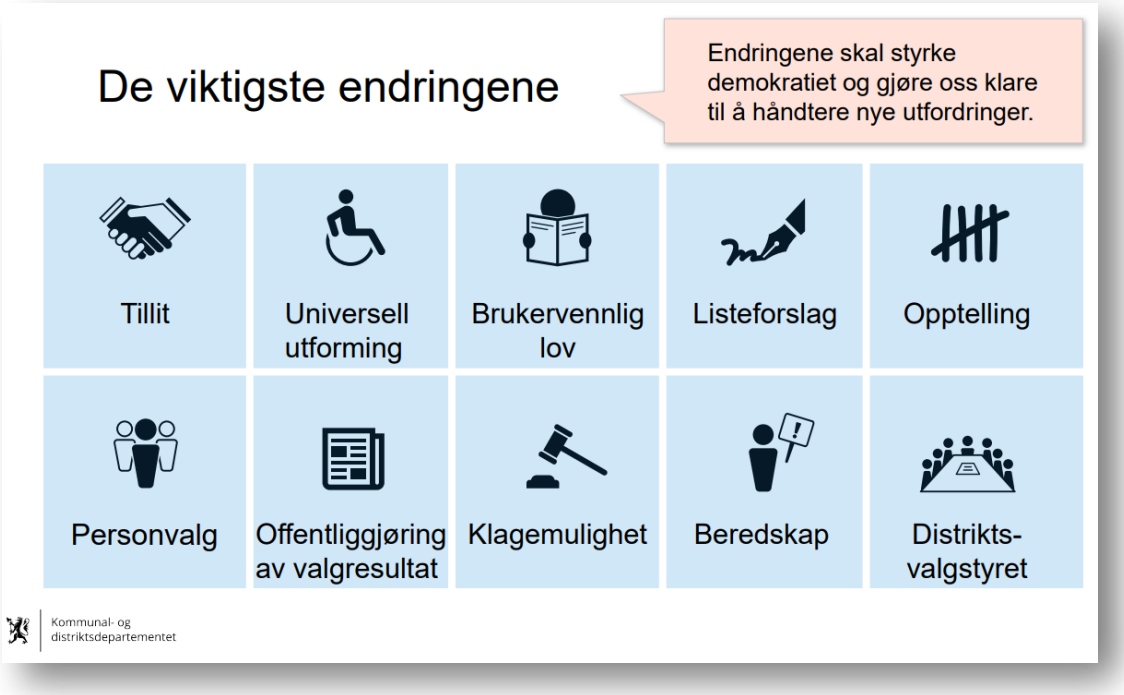
Mandag 13. september 2027 er det kommunestyre- og fylkestingsvalg i Norge.

Kommunene er den aktøren som står nærmest velgerne og har ansvar for den praktiske planleggingen og gjennomføringen av valg. I Hustadvika kommune innebærer dette å legge til rette for at over 10 000 stemmeberettigede kan avgi sin stemme i løpet av en begrenset tidsperiode. Valggjennomføring er et omfattende logistikkarbeid som stiller strenge krav til sikkerhet, kvalitet, lovetterlevelse og overholdelse av frister.

Det er flere forhold som gjør det nødvendig å vurdere organiseringen av valget for 2027.
Ny valglov og valgforskrift trådte i kraft i 2024 og har medført økte krav til planlegging, sikkerhet, beredskap og gjennomføring av valg. Samtidig viser erfaringene fra de siste valgene at velgernes stemmevaner er i endring, med en betydelig økning i andelen forhåndsstemmer og en tilsvarende reduksjon i andelen stemmer som avgis på valgdagen. Kommunen har også de siste årene vært nødt til å tilpasse driften til strammere økonomiske rammer, noe som har medført færre ansatte og økt arbeidsbelastning i organisasjonen.

På denne bakgrunn vurderer kommunedirektøren at det er nødvendig å ta stilling til hvordan valget skal organiseres for å sikre god tilgjengelighet for velgerne, en sikker og tillitsskapende valggjennomføring og en god balanse mellom kvalitet, kapasitet og ressursbruk.

Ny valglov og valgforskrift – de viktigste endringene:

[Valgloven]

[Valgforskriften]

Roller og ansvar

Kommunal- og distriktsdepartementet har det overordnede ansvaret for valgordningen, Valgdirektoratet det operative ansvaret nasjonalt, og valgstyret ansvaret for gjennomføringen lokalt.

I Hustadvika kommune er formannskapet valgt som valgstyre. Valgstyret har ansvar for å planlegge og gjennomføre valget i samsvar med valgloven og valgforskriften. Ikke-prinsipielle saker kan delegeres til kommunedirektøren og administrasjonen, herunder valgansvarlig og valgsekretariatet. Prinsipielle saker må behandles og avgjøres av valgstyret.

Valgstyret skal blant annet vedta stemmesteder og åpningstider, behandle forkastelser, godkjenne valgoppgjøret og behandle eventuelle klager.

Kommunestyret kan selv bestemme at det på ett eller flere steder i kommunen skal holdes valg også søndagen før valgdagen. I tillegg bestemmer kommunestyret hvor mange stemmekretser det skal være i kommunen. På bakgrunn av dette legges denne saken fram for kommunestyret til behandling.

Tidslinje for valggjennomføring

Valggjennomføringen er underlagt strenge lovkrav ift. både frister og gjennomføring. Tilgjengeligheten til stemmegivning må vurderes ut fra hele stemmeperioden, som omfatter tidligstemming, forhåndsstemming og stemmegivning på valgdagen.

Valg - Hustadvika kommune og nasjonalt

Når en skal planlegge gjennomføringen av et valg, er en viktig del av vurderingen velgernes stemmevaner, lokale tall og statistikk.

Hustadvika kommune har ved de siste valgene hatt følgende stemmetilbud:

- 10 stemmekretser
- 2 forhåndsstemmelokaliteter
- søndagsvalg på de to største stemmekretsene

I tillegg tas det imot stemmer på institusjoner, Hustad fengsel og hjemmestemming for de som har behov for det

Nøkkeltall for tidligere valg - Hustadvika kommune:

	2025 Stortings- og sametingsvalg	**2023** Kommunestyre- og fylkestingsvalg	**2021** Stortings- og sametingsvalg	**2019** Kommunestyre- og fylkestingsvalg
Antall stemmeberettigede	**9 972**	**10 406**	**9 707**	**10 223**
Valgdeltakelse (Andel av de stemmeberettigede som har stemt)	7958 79,7%	6228 60%	7386 76,1%	6336 62,4%
Forhåndsstemmer (Godkjente stemmesedler)	3897 48,9%	2251 36,1%	3194 43,2%	1298 20,5%
«Søndagsvalg» (Stemmegivninger - %-vis andel av total deltakelse)	605 7,6%	414 6,6%	507 6,9%	533 8,4%
Stemmer valgdagen (ikke inkl. søndagsvalg)	*3456*	3563	3685	4505

Kretsinformasjon Hustadvika kommune - kommunestyrevalget 2023:

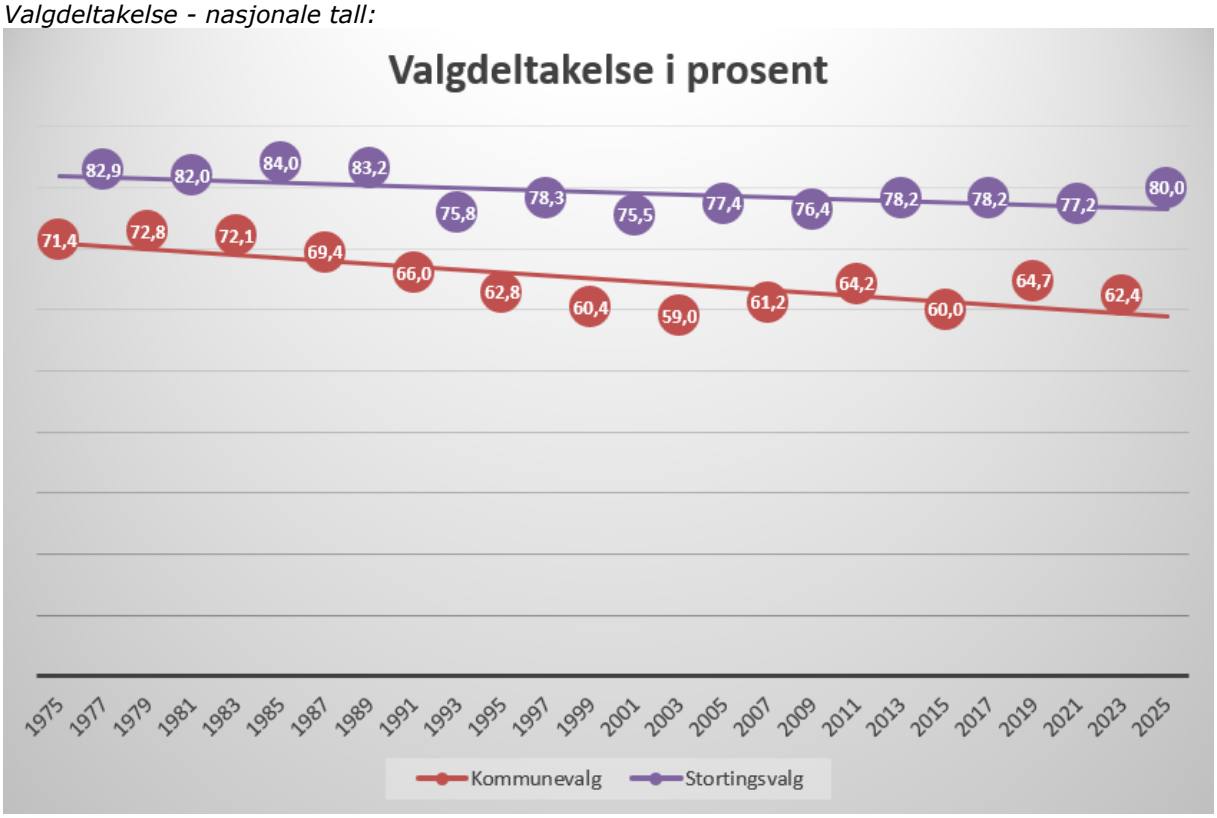
	Krets	Stemmeberettigede	Valgdeltakelse
0	Hele kommunen*	14	
1	Stavik/Løset	831	64%
2	Søre Fræna	936	57,1%
3	Haukås	2313	59,2%
4	Sylte/Malme	1260	63,3%
5	Farstad	659	59,9 %
6	Hustad	628	59,9%
7	Bud	1071	58,9%
8	Eide	1838	60%
9	Vevang	312	63,1%
10	Lyngstad	542	56,6%

Nasjonale tall og utviklingstrekk

- Fremmøteprosent ved kommunevalget 2023: 62,4 %.
  Andel forhåndsstemmer: 49,1 %.

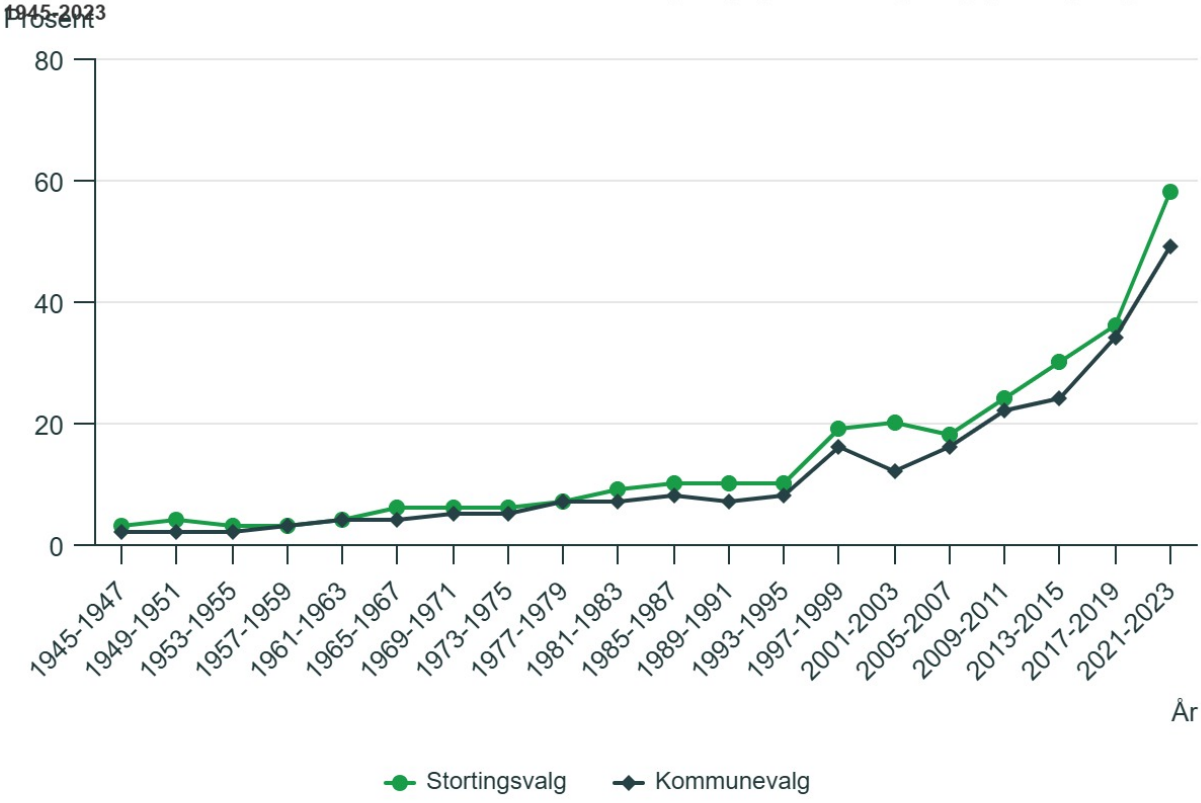
- Fremmøteprosent ved stortingsvalget 2025: 80 %.
  Andel forhåndsstemmer: 63 %.

Valgdeltakelse - nasjonale tall:

Andel forhåndsstemmer - Nasjonale tall:

Figur 1. Andel forhåndsstemmer blant de som stemte ved Stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg 1945-2023

Kilde: Statistisk sentralbyrå, valgstatistikk

Valgdeltakelse

Forskning viser at valgdeltakelse påvirkes av en rekke faktorer, blant annet alder, utdanning, inntekt, politisk interesse og sosial tilknytning. Tilgjengelighet til stemmegivning er én av flere faktorer, men forskningen gir ikke grunnlag for å konkludere med at antall stemmekretser alene er avgjørende for valgdeltakelsen.

Både nasjonalt og lokalt for Hustadvika kommune har valgdeltakelsen tradisjonelt vært høyere ved stortingsvalg enn ved kommunestyrevalg. Valgdeltakelsen i Hustadvika kommune har vært relativt stabil for de ulike valgene, med enkelte mindre svingninger.

Forhåndsstemming

Andelen velgere som forhåndsstemmer har økt betydelig de siste valgene. Ved kommunestyrevalget i 2019 ble 20,5 prosent av stemmene avgitt som forhåndsstemmer, mens andelen ved stortingsvalget i 2025 var 48,9 prosent.

Utviklingen har betydning for planleggingen og gjennomføringen av valg. Selv om Hustadvika kommune har hatt 10 stemmekretser på valgdagen, velger en stadig større andel av velgerne å avgi stemme i forhåndsstemmeperioden. Dersom forhåndsstemmene betraktes som en egen «stemmekrets», er dette den klart største stemmekretsen i kommunen målt i antall avgitte stemmer.

Valgstyret fastsetter hvor velgerne kan forhåndsstemme, og valglokalene skal være egnet til formålet. Utviklingen tilsier at forhåndsstemmetilbudet vil være en sentral del av valggjennomføringen også ved valget i 2027, og bør tillegges betydelig vekt ved vurderingen av stemmekretser, valglokaler og bruk av kommunens ressurser.

Fastsetting av valgdager

Valgdagen for kommunestyre- og fylkestingsvalget er fastsatt til mandag 13. september 2027. Kommunestyret kan vedta at det også skal holdes valg søndagen før valgdagen på ett eller flere steder i kommunen. Til sammen utgjør disse dagene valgtinget.

Valgstyret fastsetter åpningstidene for valglokalene. Kommunestyret kan med tilslutning fra minst en tredel av medlemmene vedta lengre åpningstid enn det valgstyret har fastsatt. Sak om åpningstider behandles av valgstyret i egen sak.

Hustadvika kommune har tradisjonelt hatt søndagsvalg i de to største stemmekretsene. Ved valget i 2025 var valglokalene Hustadvika kulturskole og Eide ungdomsskole åpne søndag kl. 13.00-18.00.

De siste valgene har vært preget av en betydelig økning i forhåndsstemmingen, samtidig som en mindre andel av stemmene avgis på valgdagen. Andelen stemmer på søndagen før valgdagen har vært relativt stabil over tid, med en viss økning ved valget i 2025.

Tallene fra kommunestyrevalget 2023 viser relativt små forskjeller i valgdeltakelsen mellom kretsene. Haukås og Eide hadde et mer omfattende og tilgjengelig stemmetilbud enn de øvrige kretsene, uten at dette gjenspeiles i en høyere valgdeltakelse. Dette tyder på at valgdeltakelsen påvirkes av flere forhold, og at tilgjengelighet til stemmegivning alene har begrenset betydning.

Stemmekretser og valglokaler

Kommunestyret avgjør hvordan kommunen skal deles inn i stemmekretser, men det kan delegeres til valgstyret. Det er frist senest 31. mars i valgåret å orientere sentral matrikkelmyndighet om endringer i stemmekretsinndelingen.

Hustadvika kommune er i dag delt inn i 10 stemmekretser: Søre Fræna, Sylte/Malme, Haukås, Stavik/Løset, Bud, Hustad, Farstad, Eide, Lyngstad og Vevang.

Antall stemmekretser har stor betydning for organisering av valget, ressursbehovet og antall valglokaler som må etableres og driftes valgdagen(e). Ved valg av lokaler må kommunen blant annet vurdere tilgjengelighet, universell utforming, sikkerhet, nettilgang, samt lokalets egnethet for valggjennomføring.

Sammenligning med andre kommuner

I tabellen under kan en sammenligne Hustadvika med andre kommuner med lignende antall stemmeberettigede.

Sammenligning andre kommuner - Stortingsvalget 2025:

Kommune	Antall stemmeberettigede	Valgdeltakelse	Antall stemmekretser	Antall forhånds-stemmelokaler	«Søndagsvalg»
Hustadvika	9 972	79,7 %	10	2	Ja
Vestre Toten	10 594	75,9 %	5	1	Ja
Gran	10 592	79,8 %	3	4	Ja
Notodden	9 990	77,4 %	3	2	Ja
Strand (Rogaland)	9 753	81,8 %	3	1	Nei
Gjesdal	8 294	82,7 %	5	4	Nei

Sammenligningen viser at Hustadvika kommune skiller seg ut med et betydelig høyere antall stemmekretser enn de øvrige kommunene i utvalget. En ser også at kommunene har valgt ulike løsninger for forhåndsstemming og søndagsåpne valglokaler.

Valgpersonell

Hvert valglokale skal det være en leder og en nestleder med ansvar for stemmingen. Kravet gjelder både ved forhåndsstemming og ved valgtinget. På valgtinget har leder og nestleder også ansvar for den første opptellingen.

I tillegg må kommunen rekruttere et tilstrekkelig antall valgmedarbeidere til de ulike valglokalene. Valgmedarbeiderne skal gjennomføre stemmemottak, veilede velgere og bidra til en korrekt og sikker valggjennomføring.

De politisk oppnevnte stemmestyrene er ikke videreført i den nye valgloven. Dette har medført at ansvaret for rekruttering av valgpersonell er lagt til administrasjonen. Valgpersonellet skal gis nødvendig opplæring og være kjent med regelverket, rutinene og de digitale systemene som benyttes ved valget.

Behovet for valgpersonell varierer med størrelsen på stemmekretsen og forventet velgerpågang. Antallet fastsettes på bakgrunn av erfaringer fra

tidligere valg og de oppgavene som skal utføres. Selv om økt bruk av forhåndsstemming har redusert belastningen på valglokalene på valgdagen, må kommunen sikre tilstrekkelig bemanning for å kunne gjennomføre stemmegivning og opptelling på en trygg, effektiv og forsvarlig måte.

Hver stemmekrets medfører behov for valglokale, valgmedarbeidere, opplæring, tekniske løsninger og økt logistikk. Antall stemmekretser har derfor direkte betydning for både ressursbruk, administrativ belastning og gjennomføringen av valget.

Vurdering

Det er ønskelig å legge til rette for en valggjennomføring som gir god tilgjengelighet for velgerne, samtidig som krav til sikkerhet, kvalitet, ressursbruk og en forsvarlig gjennomføring ivaretas. Ved vurderingen må det også tas hensyn til endringer i velgernes stemmevaner, herunder den økende bruken av forhåndsstemming.

Kommunedirektøren har vurdert ulike alternativer for organiseringen av valget. Tid og sted for forhåndsstemming fastsettes av valgstyret i egen sak våren 2027. Vurderingen av forhåndsstemmetilbudet vil da sees i sammenheng med ressursene som kreves til gjennomføringen av valgtinget.

Fastsetting av valgdager

I de fleste kommuner gjennomføres søndagsvalg i et begrenset antall valglokaler med kortere åpningstid enn på valgdagen. Alle velgere som er manntallsført i kommunen kan stemme i valglokalene som er åpne søndag (og mandag), og ordningen er dermed et tilbud til alle kommunens manntallsførte velgere.

Søndagsvalg medfører at kommunen må bemanne og drifte valglokaler over to dager. Dette gir økte kostnader og et større behov for valgmedarbeidere. Samtidig viser tallene at andelen velgere som benytter tilbudet har vært relativt stabil over tid, med en viss økning ved siste valg.

Ved vurderingen av antall valgdager må hensynet til tilgjengelighet for velgerne veies opp mot ressursbruken ordningen medfører.

Dersom kommunestyret vedtar å redusere antall stemmekretser, vurderer kommunedirektøren at det kan være hensiktsmessig å videreføre søndagsvalg i de to største kretsene.

Antall stemmekretser

Ett av hovedspørsmålene i saken er hvor mange stemmekretser Hustadvika kommune bør ha ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2027.

Valgmyndighetene anbefaler kommunene å gjøre vurderinger knyttet til sikkerhet, beredskap, universell utforming og tilgjengelighet ved hvert valg. Disse vurderingene må gjennomføres for hver enkelt stemmekrets og hvert valglokale.

Opprettholdelse av ti stemmekretser medfører betydelig ressursbruk til planlegging, bemanning, opplæring, logistikk og sikkerhet. Flere stemmekretser innebærer flere lokasjoner som skal sikres og følges opp, noe som øker kompleksiteten knyttet til blant annet nettverk, strømforsyning, fysisk sikring og håndtering av valgmateriell.

En reduksjon i antall stemmekretser vil medføre økt reiseavstand til valglokalet for en del velgere. Kommunedirektøren vurderer likevel at økningen er begrenset sett opp mot kommunens geografiske utstrekning. Samtidig har alle velgere mulighet til å forhåndsstemme i hele forhåndsstemmeperioden. Det tilbys også stemmegivning ved institusjoner, i Hustad fengsel og hjemme hos velgere som på grunn av sykdom eller uførhet ikke kan møte i valglokale.

Kommunedirektøren legger samtidig til grunn at kort reiseavstand til valglokalet kan ha betydning for den enkelte velger, og at noen velgere har en tilknytning til sitt faste valglokale. For enkelte vil en endring derfor kunne oppleves som negativ.

Kommunedirektøren vurderer at tilgjengeligheten for velgerne samlet sett fortsatt vil være god ved en reduksjon i antall stemmekretser.

En reduksjon i antall stemmekretser vil frigjøre administrative og økonomiske ressurser som i større grad kan benyttes til å styrke forhåndsstemmetilbudet. Dette kan eksempelvis gi rom for mer tilgjengelige åpningstider og andre tiltak som gjør det enklere å stemme i forhåndsstemmeperioden. En slik prioritering vil også være i tråd med utviklingen i velgernes stemmevaner, der en stadig større andel velger å forhåndsstemme.

Hustadvika kommune har også et betydelig høyere antall stemmekretser enn sammenlignbare kommuner.

Etter kommunedirektørens vurdering vil en reduksjon i antall stemmekretser samlet sett være gunstig for valggjennomføringen og ressursbruken, samtidig som tilgjengeligheten for velgerne fortsatt ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Valgpersonell

Rekruttering av tilstrekkelig antall kompetente valgmedarbeidere er blitt mer krevende de siste årene. Kravene til opplæring, digital kompetanse, sikkerhet og etterlevelse av regelverket er større enn tidligere.

Ved en reduksjon i antall stemmekretser kan organiseringen av valgpersonellet vurderes på nytt. Leder og nestleder har særskilt ansvar for gjennomføringen i valglokalet, mens øvrige valgmedarbeidere kan disponeres mer fleksibelt ut fra forventet velgerpågang og lokale behov.

Kommunedirektøren vurderer at færre stemmekretser vil gi en mer robust og mindre sårbar organisering av valgpersonellet, samtidig som behovet for opplæring og administrativ oppfølging reduseres.

Samlet vurdering og anbefaling

Kommunedirektøren legger frem ulike alternativ for antall stemmekretser til kommunestyrets vurdering.

Det presiseres at alle velgere som er manntallsført i Hustadvika kommune kan stemme i hvilket som helst valglokale på valgtinget, uavhengig av hvilken stemmekrets de tilhører.

Kommunedirektøren vurderer at alternativ 1 gir den beste balansen mellom tilgjengelighet for velgerne, sikker og forsvarlig gjennomføring av valget og en effektiv bruk av kommunens ressurser. Løsningen innebærer en moderat reduksjon i antall stemmekretser samtidig som velgernes tilgang til stemmegivning samlet sett vurderes som god gjennom forhåndsstemming, søndagsvalg og valgting.

Alternativ 1:

Kommunestyre- og fylkestingsvalg 2027 i Hustadvika kommune avvikles over to dager, søndag 12. og mandag 13. september.

Antall stemmekretser i Hustadvika kommune reduseres fra 10 til følgende 6 stemmekretser fra og med valgåret 2027:

1. Elnesvågen (Haukås og Løset)
2. Eide (Eide, Lyngstad og Vevang)
3. Bud (Bud og Stavik)
4. Hustad (Hustad og Farstad)
5. Sylte (Sylte og Malme)
6. Søre Hustadvika (Søre Fræna)

Løsningen innebærer at valglokalene i hovedsak kan legges til kommunale bygg som vurderes som godt egnet til valggjennomføring. Samtidig opprettholdes en geografisk spredning som gir god tilgjengelighet for velgerne i hele kommunen.

Alternativ 2:
Kommunestyre- og fylkestingsvalg 2027 i Hustadvika kommune avvikles over to dager, søndag 12. og mandag 13. september.

Antall stemmekretser i Hustadvika kommune reduseres fra 10 til følgende 4 stemmekretser fra og med valgåret 2027**:**

1. Elnesvågen (Haukås, Løset, Sylte og Malme)
2. Eide (Eide, Lyngstad og Vevang)
3. Bud/Hustad (Bud, Hustad, Farstad og Stavik)
4. Søre Hustadvika (Søre Fræna)

Kommunedirektøren vurderer at en reduksjon fra 10 til 4 stemmekretser representerer en betydelig endring i kretsstrukturen. Dersom kommunestyret går for alternativ 1, som medfører en mer gradvis tilpasning vil gi kommunen anledning til å evaluere konsekvensene for valggjennomføringen før det eventuelt vurderes ytterligere endringer ved senere valg.

0-alternativet

0-alternativet innebærer å videreføre dagens organisering med 10 stemmekretser og søndagsvalg. Dette vil kreve økte ressurser til bemanning, opplæring, logistikk og drift sammenlignet med de alternative modellene. Eventuelle innsparinger som er forutsatt i kommunens økonomiplan må da inndekkes på annen måte.

Økonomiske konsekvenser

I en situasjon med begrensede administrative ressurser vurderes det som viktig å prioritere ressursene der de gir størst effekt for velgerne og for en sikker gjennomføring av valget.

Under ser en de økonomiske konsekvensene ved de ulike alternativene.

Alternativ 1: Reduksjon kr. 100 000,-. Lagt inn i økonomi- og handlingsplan.

Alternativ 2: Reduksjon kr. 125 000,-. Ekstra reduksjon på kr. 25 000 ift. det som er lagt inn i økonomi- og handlingsplan.

0-alternativet: Krever inndekning på kr. 100 000,-.

Klima og miljøkonsekvenser

En reduksjon i antall stemmekretser vil kunne redusere forbruket av valgmateriell og annet utstyr som må distribueres og holdes i beredskap ved hvert valglokale. Dette bidrar til mindre svinn og redusert ressursbruk.

En reduksjon i antall stemmekretser kan føre til lengre reisevei for enkelte velgere på valgdagen, og dermed noe økt transportbehov.

Kommunedirektøren vurderer imidlertid at denne effekten vil være begrenset sett i lys av kommunens geografiske utstrekning og den omfattende forhåndsstemmeperioden, hvor velgerne kan velge tidspunkt og sted for stemmegivning.

Samlet vurderes klima- og miljøkonsekvensene av alternativene som små.

Vedlegg:

1 Valgdagen for kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027